HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

17 octombrie 2013 *

„Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Articolul 15 alineatul (1) litera (c) — Competență în materia contractelor încheiate de consumatori — Limitare eventuală a acestei competențe la contractele încheiate la distanță — Legătură de cauzalitate între activitatea comercială sau profesională direcționată spre statul membru de domiciliu al consumatorului prin intermediul internetului și încheierea contractului”

În cauza C-218/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landgericht Saarbrücken (Germania), prin decizia din 27 aprilie 2012, primită de Curte la 10 mai 2012, în procedura

Lokman Emrek

împotriva

Vlado Sabranovic,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnii C. G. Fernlund și A. Ó Caoimh, doamna C. Toader (raportor) și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 25 aprilie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Emrek, de M. Kurt, Rechtsanwalt;

— pentru domnul Sabranovic, de M. Mauer, Rechtsanwältin;

— pentru guvernul belgian, de T. Materne și de J. C. Halleux, în calitate de agenți;

— pentru guvernul francez, de B. Beaupère-Manokha, în calitate de agent;

— pentru guvernul luxemburghez, de P. Frantzen și de C. Schiltz, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

— pentru Comisia Europeană, de A.-M. Rouchaud-Joët și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 iulie 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Emrek, pe de o parte, și domnul Sabranovic, pe de altă parte, având ca obiect cereri în materie de garanție ca urmare a încheierii unui contract de vânzare a unui autovehicul de ocazie.

Cadrul juridic

3 În considerentul (11) al Regulamentului nr. 44/2001 se menționează că „[n]ormele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență”.

4 Potrivit considerentului (13) al regulamentului menționat, în materia contractelor de asigurare, a contractelor încheiate cu consumatorii și a contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale.

5 Articolul 2 alineatul (1) din același regulament prevede principiul potrivit căruia persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de cetățenia lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.

6 În materie contractuală, articolul 5 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede la punctul 1 litera (a) că instanța competentă este cea de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată.

7 Articolul 15 alineatul (1) din regulamentul menționat are următorul cuprins:

„În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 punctul 5, în cazul în care:

[…]

(c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.”

8 Articolul 16 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„(1) Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză are domiciliul, fie înaintea instanțelor din locul unde consumatorul are domiciliul.

(2) Acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul."

Litigiul principal și întrebările preliminare

9 Din decizia de trimitere reiese că, la data faptelor din cauza principală, domnul Emrek, cu domiciliul în Saarbrücken (Germania), căuta un autovehicul de ocazie.

10 Domnul Sabranovic deține la Spicheren (Franța), un oraș situat în apropiere de frontiera germană, o întreprindere de comercializare a vehiculelor de ocazie denumită Vlado Automobiles Import-Export. La data menționată, acesta deținea și un site internet care cuprindea coordonatele întreprinderii sale, inclusiv numere de telefon franceze și un număr de telefon mobil german, cu prefixele internaționale respective.

11 După ce a aflat prin intermediul unor cunoscuți, iar nu de pe site-ul internet menționat, despre existența întreprinderii domnului Sabranovic și despre posibilitatea de a-și procura o mașină de la aceasta, domnul Emrek s-a deplasat la sediul întreprinderii, la Spicheren.

12 Astfel, la 13 septembrie 2010, domnul Emrek, în calitate de consumator, a încheiat cu domnul Sabranovic, la sediul întreprinderii acestuia, un contract scris de vânzare-cumpărare a unui vehicul de ocazie.

13 Printr-o acțiune introdusă ulterior la Amtsgericht Saarbrücken (Germania), domnul Emrek a formulat cereri în materie de garanție împotriva domnului Sabranovic. A considerat că, în temeiul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, această instanță era competentă internațional să judece o astfel de acțiune. Astfel, ar rezulta din conceperea site-ului internet al domnului Sabranovic că activitatea sa comercială este direcționată și spre Germania.

14 Instanța menționată a hotărât că cererea domnului Emrek este inadmisibilă și a respins-o considerând că, în speță, articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 nu este aplicabil deoarece domnul Sabranovic nu își direcționase activitatea comercială spre Germania în sensul acestei dispoziții.

15 Domnul Emrek a declarat apel împotriva acestei decizii la instanța de trimitere, susținând că articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 nu impune stabilirea unei legături de cauzalitate între activitatea comercială direcționată spre statul membru al consumatorului și încheierea contractului. Această dispoziție nu impune nici încheierea contractului la distanță.

16 Landgericht Saarbrücken consideră că, în cauza principală, este stabilit că activitatea comercială a domnului Sabranovic era direcționată spre Germania. În special menționarea prefixului telefonic internațional al Franței, precum și a unui număr de telefon mobil german ar crea impresia că respectivul comerciant urmărește și atragerea clienților stabiliți în afara Franței, în special a celor aflați în zona limitrofă din Germania.

17 Potrivit instanței menționate, chiar dacă s-ar considera că aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 nu este condiționată de încheierea unui contract la distanță, ar trebui totuși ca, în scopul de a evita o extindere a domeniului de aplicare al acestei dispoziții, site-ul internet

al comerciantului să fie cel puțin la originea încheierii efective a contractului cu consumatorul. Astfel, instanța consideră că dispoziția menționată nu ar trebui să fie aplicabilă atunci când un consumator încheie „întâmplător” un contract cu un „întreprinzător”.

18 În aceste condiții, Landgericht Saarbrücken a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul [nr. 44/2001] implică, sub forma unui criteriu suplimentar nescris, în cazurile în care site-ul internet al unui comerciant este direcționat spre statul membru al consumatorului, că, prin site-ul internet al comerciantului, consumatorul a fost încurajat să încheie contractul și că, în consecință, între site-ul internet și încheierea contractului există o relație de cauzalitate?

2) În cazul în care este necesară existența unui legături de cauzalitate între activitatea direcționată spre statul membru al consumatorului și încheierea contractului, articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 impune de asemenea încheierea unui contract la distanță?”

Cu privire la întrebările preliminare

19 Cu titlu introductiv, este necesar să se precizeze că, în Hotărârea din 6 septembrie 2012, Mühlleitner (C-190/11), Curtea a răspuns deja la a doua întrebare preliminară adresată de instanța de trimitere în prezenta cauză declarând că articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca respectivul contract dintre consumator și profesionist să fi fost încheiat la distanță.

20 În consecință, trebuie analizată numai prima întrebare, prin care instanța menționată solicită în esență să se stabilească dacă articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că impune existența unei legături de cauzalitate între mijlocul folosit pentru direcționarea activității comerciale sau profesionale spre statul membru de domiciliu al consumatorului, respectiv un site internet, și încheierea contractului cu acest consumator.

21 În această privință, trebuie constatat, în primul rând, că, în temeiul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, aplicarea acestei dispoziții nu este condiționată explicit de existența unei astfel de legături de cauzalitate.

22 Astfel, din modul de redactare a dispoziției menționate rezultă că aceasta se aplică atunci când sunt îndeplinite două condiții specifice. Este necesar ca, pe de o parte, comerciantul să își exercite activitățile comerciale sau profesionale în statul membru unde este domiciliat consumatorul sau ca, prin orice mijloace, să își direcționeze activitățile spre acest stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, și, pe de altă parte, contractul în litigiu să intre în sfera de acțiune a unor astfel de activități.

23 Or, astfel cum a statuat deja Curtea, condiția esențială de care depinde aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 este cea legată de activitatea comercială sau profesională direcționată spre statul de domiciliu al consumatorului (Hotărârea Mühlleitner, citată anterior, punctul 44), iar, în speță, instanța de trimitere consideră că această condiție este îndeplinită.

24 În al doilea rând, în ceea ce privește interpretarea teleologică a articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie să se observe că adăugarea unei condiții nescrise privind existența unei legături de cauzalitate precum cea menționată la punctul 20 din prezenta hotărâre ar fi contrară obiectivului urmărit prin această dispoziție, respectiv cel al protecției consumatorilor, care sunt considerați părți defavorizate în contractele încheiate de aceștia din urmă cu un profesionist.

25 Astfel, după cum a arătat Comisia Europeană și după cum a menționat avocatul general la punctul 25 din concluzii, trebuie să se constate că cerința consultării prealabile a unui site internet de către consumator poate genera probleme de probă, în special în cazul în care contractul, precum în cauza principală, nu a fost încheiat la distanță prin intermediul aceluiași site. Într-o astfel de ipoteză, dificultățile legate de proba existenței unei legături de cauzalitate între mijlocul folosit pentru direcționarea activității, respectiv un site internet, și încheierea unui contract ar fi de natură să descurajeze consumatorii să sesizeze instanțele naționale în temeiul articolelor 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001 și ar diminua protecția consumatorilor urmărită prin aceste dispoziții.

26 Totuși, astfel cum a arătat de asemenea avocatul general la punctul 26 din concluzii, deși legătura de cauzalitate menționată nu este o condiție nescrisă a aplicării articolului 15 alineatul (1) litera (c) amintit, aceasta poate constitui însă un indiciu calificat care poate fi luat în considerare de instanța națională cu ocazia stabilirii aspectului dacă activitatea este direcționată efectiv spre statul membru în care își are domiciliul consumatorul.

27 În această privință, trebuie amintit că, la punctul 93 și în dispozitivul Hotărârii din 7 decembrie 2010, Pammer și Hotel Alpenhof (C-585/08 și C-144/09, Rep., p. I-12527), Curtea a stabilit o listă neexhaustivă de indicii cu ajutorul cărora o instanță națională poate aprecia dacă este îndeplinită condiția esențială a activității comerciale direcționate către statul membru de domiciliu al consumatorului.

28 În plus, în Hotărârea Mühlleitner, citată anterior, deși a statuat că aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) nu este condiționată de încheierea unui contract de consum la distanță, Curtea, la punctul 44 din aceeași hotărâre, a adăugat la lista neexhaustivă alte indicii, cum ar fi, printre altele, „contactarea la distanță” și „încheierea unui contract de consum la distanță”, care sunt de natură a stabili că respectivul contract este aferent unei activități direcționate spre statul membru de domiciliu al consumatorului.

29 Or, în scopul de a evita o extindere a domeniului de aplicare al articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie să se constate că legătura de cauzalitate care face obiectul primei întrebări preliminare trebuie considerată un indiciu al unei „activități direcționate”, la fel ca și contactarea la distanță care conduce la angajarea contractuală la distanță a consumatorului.

30 În plus, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 33-38 din concluzii, împrejurarea că un comerciant, precum cel din litigiul principal, este stabilit într-un stat membru în apropiere de frontiera cu alt stat membru, într-o conurbație care se întinde de ambele părți ale acesteia, și că folosește un număr de telefon atribuit în celălalt stat membru, punându-l la dispoziția clienților săi potențiali domiciliați în acest al doilea stat membru în scopul de a evita plata unui apel internațional de către aceștia poate constitui de asemenea un indiciu de natură să demonstreze că activitatea sa este „direcționată spre” acest al doilea stat membru.

31 În orice caz, revine instanței de trimitere să efectueze o apreciere globală a împrejurărilor în care contractul de consum în discuție în litigiul principal a fost încheiat pentru a decide dacă, în funcție de existența sau de inexistența indiciilor care figurează sau nu figurează în lista neexhaustivă stabilită de Curte în jurisprudența relevantă menționată la punctele 27 și 28 din prezenta hotărâre, articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil.

32 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că nu impune existența unei legături de cauzalitate între mijlocul folosit pentru direcționarea activității comerciale sau profesionale spre statul membru de domiciliu al consumatorului, respectiv un site internet, și încheierea contractului cu acest consumator. Totuși, existența unei astfel de legături de cauzalitate constituie un indiciu al faptului că respectivul contract este aferent unei astfel de activități.

Cu privire la cheltuielile de judecată

33 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că nu impune existența unei legături de cauzalitate între mijlocul folosit pentru direcționarea activității comerciale sau profesionale spre statul membru de domiciliu al consumatorului, respectiv un site internet, și încheierea contractului cu acest consumator. Totuși, existența unei astfel de legături de cauzalitate constituie un indiciu al faptului că respectivul contract este aferent unei astfel de activități.

Semnături